

ADAM ZAGAJEVSKI / ODA MNOŠTVU

SA TREĆEG TRGA

BIBLIOTEKA ČASOPISA TREĆI TRG

Urednici: Dejan Matić & Milan Dobričić

Dizajn korica: Dragana Nikolić

Na koricama korišćena fotografija Daniela Malaka

Selections from Komunikat; Sklepy mięsne; List; Płótno; List. Oda do
wielekości; Jechać do Lwowa; Jechać do Lwowa i inne wiersze; Dzikie
czereśnie. Wybór wierszy; Ziemia ognista; Pragnienie; Powrót; Anteny;
Niewidzialna ręka; Wiersze wybrane; Asymetria; Prawdziwe życie

by Adam Zagajewski

Copyright © 1972; 1975; 1978; 1982, 1990, 2002; 1983; 1985; 1985; 1992;
1994; 1999; 2003; 2005; 2009; 2010; 2014; 2019 by Adam Zagajewski

Published by arrangement with Farrar, Straus and Giroux, New York.

Prevod Copyright © Biserka Rajčić 2024

Copyright © ovog izdanja Treći Trg 2024

Adam Zagajevski

ODA MNOŠTVU

IZABRANE PESME

Priredila Biserka Rajčić
S poljskog preveli Biserka Rajčić i Petar Vujičić

Treći Trg – Srebrno drvo
Beograd 2024

Naslovi originala:

- Adam Zagajewski, *Komunikat*, Kraków, Wydawnictwo Literackie, 1972.
- Adam Zagajewski, *Sklepy mięsne*, Kraków, Wydawnictwo Literackie, 1975.
- Adam Zagajewski, *List*, Poznań, Od Nowa, 1978.
- Adam Zagajewski, *Płótno*, Paris, Association Cahiers Littéraires - Zeszyty Literackie, 1982, 1990; Warszawa, Fundacja Zeszytów Literackich 2002.
- Adam Zagajewski, *List. Oda do wielości*. Poezje, Paryż, Instytut Literacki 1983.
- Adam Zagajewski, *Jechać do Lwowa*, Londyn, Aneks, 1985.
- Adam Zagajewski, *Jechać do Lwowa i inne wiersze*, Londyn, Aneks, 1985.
- Adam Zagajewski, *Dzikie czereśnie*. Wybór wierszy, Kraków, Wydawnictwo Znak, 1992.
- Adam Zagajewski, *Ziemia ognista*, Poznań, Wydawnictwo a5, 1994.
- Adam Zagajewski, *Pragnienie*, Kraków, Wydawnictwo a5, 1999.
- Adam Zagajewski, *Powrót*, Kraków, Wydawnictwo Znak, 2003.
- Adam Zagajewski, *Anteny*, Kraków, Wydawnictwo a5, 2005.
- Adam Zagajewski, *Niewidzialna ręka*, Kraków, Wydawnictwo Znak, 2009.
- Adam Zagajewski, *Wiersze wybrane*, Kraków, Wydawnictwo a5, 2010.
- Adam Zagajewski, *Asymetria*, Kraków, Wydawnictwo a5, 2014.
- Adam Zagajewski, *Prawdziwe życie*, Kraków, Wydawnictwo a5, 2019.

SAOPŠTENJA

CVETI

U.

Hrist razapet u osvit,
nedelju dana ranije, neobrijan,
u prljavoj odeći, s izrazom
iznenađenosti na mršavom licu,
opkoljen vojnicima
u nezakopčanim uniformama,
žurno prikivan za drvo.
Uzvišenost Velike nedelje poništena je
mračnom sredom i mržnjom petka,
prekinute su egzercicije
i mistični uzleti sazrevajućih
mladića, tokom sedmice askeze
izgubili smo priliku, nije vreme
za pokoru, bliže se novi praznici
ispunjeni nepoznatom radošću požara.

EPIKUR SA MOG STEPENIŠTA

Epikur sa mog stepeništa
posle večernjeg univerziteta
marksizma-lenjinizma
posle kratkog kursa ljubavi
dva puta dnevno pušta na slobodu
svoju taštu bolesnu staricu
koja pljuje staru crnu krv
i obraća mu se sa ti kurvin sine
Tada on pušta radio
na kome je upravo glasna
emisija o problemima omladine
i misli još sam mlad
moj život otvara se preda mnom
kao morski zaliv usred leta

JEZIK

Zatvoren u belom kavezu
pri najmanjem dašku vetra
pokušava da pobegne
Posle nekoliko slova zaustavljen je
Najblaže su tretirana bekstva na poljskom
mada je okrutnost usana i tako
neopisiva
Jezik je poslednja životinja
u rezervatu lica

MESARNICE

KRAJ SVETA

Jednom na nekoliko ili nekoliko desetina godina
odvija se pravi kraj sveta
Četiri jahača obilaze zemlju
u automobilima marke Nisa
koja je istovremeno zapadna granica
tog velikog tela
Kraj sveta odvija se uvek noću
kada ti svojim snom hraniš izgladnele pretke
Tokom par sati portreti sede
i menja se jezik
kojim ćeš od sutra govoriti glasno
Postoji takav trenutak
kada stare reči više nisu važne
a novih još uvek nema
kada se sve pobede ispostavljaju
običnim greškama
greške ispoljavaju svoju dvostruku prirodu
a nada nema za svoju odbranu
nijednu reč
i ne ume da pokaže nijednog čoveka
Postoji trenutak kada ne postoji ništa
ni vera ni ljubav
i svet bi se razdvojio, razišao
kao dvoje ljudi koji gube moć
da nije tvog dubokog sna
u kome iznenada postaješ stariji
za dve hiljade godina nove ere
i mlad kao nerođen dan

PRESTOLONASLEDNIK

Rastao sam u dva grada
kroz moje telo prolazila je granica
sprijateljjenih država
kada je pao mrak prijatni činovnici
poluglasno su vodili beskrajne
razgovore na trošarinama krvi
Carina je bila kupanje
u plodovim vodama reke
Kasnije obuzdavane smrću
koju niko nije razumeo
predat sam na staranje učiteljima
U školi u kojoj je primenjivana metoda usta na usta
postao sam primus
naučio sam vlastitu biografiju
upamtio pravi datum rođenja
i dobio ime sledećeg naslednika čoveka
s licem nalik na komotan ogrtač
nabačen na dušu

BESMRTNOST

Ti jadni pesnici devetnaestog veka
vizionari zarumenjenih obraza
naša velika braća što su izgarala u
nadahnuću i dopuštala da ih portretišu u Parizu
danas su zvezde školskih antologija
autori citata koji opravdavaju
svaku nepravdu

MESARNICE

Afrikanac a ne Crnac
danas se ne govori o Crncima
koji su izginuli u rudniku uglja
to su afrički radnici smrskanih
lobanja usnuli ispod gomila mozga
danas se više ne govori o mesaru
starom vitezu krvi
mesarnice su muzeji nove osećajnosti
činovnika a ne dželata
danas se više ne govori o šinteru
koga su mrzela deca
U dvadesetom veku pod vladavinom nove
vlasti razuma
izvesne stvari više se ne događaju
krv na ulici na haubama automobila
i na automobilima bez hauba
preneraženi belac
Evropejac suočen sa smrću
danas se više ne govori o smrti
umiranje a ne smrt
je prava reč
Izgovaram je i iznenada opažam
da su moja usta obložena kartonom
koji je nekada nazivan ćutnja

HEGEL

Prolašavao je da je država
marš Boga u svetu
Prema tome mesto jutarnje molitve
zauzima čitanje novina
a pojam sudbine biva potisnut
od strane politike
Veliku pažnju posvetila je policiji
čiji zadaci imaju prolazan karakter
i prestaju da budu potrebni pri
višem stepenu etičkog razvitka društva
Još jedna opaska:
tiranija postavlja zakone tako visoko
da nijedan građanin nije kadar
da ih pročita
Slušajući to zamišljamo nekog
ko se uzalud diže na prste
pokušavajući da dešifruje svoju sudbinu
i baš taj pravac percepcije je pogrešan
Slično je tretiranje Hegelove filozofije
kao skladišta metafora i aluzija
s fašizmom pravim draguljem te zbirke
Treba se pomiriti s tim
da su njegove izvanredne anegdote
koje prevazilaze sve
što je Gete rekao Ekermanu
zamenile poeziju

JADANJE MLADIĆA IZ MINULIH VREMENA

Prvi put sam plakao posle Staljinove smrti
diktatori nose sa sobom bombone za decu
Sveti Stanislav Kostka¹
dobio je drugara za igru
Evo mog kratkog života
trčao sam u povorkama skandirao vazduh
tonuo u reci prijateljstva
glasao zatvorenih očiju
Kratkovid – mogao sam postati samo intelektualac
Staljinov kovčeg nošen je po Moskvi
ulice su menjale nazive
i putovale u strane zemlje
U pekarama su se prodavali portreti
Tadeuša Košćuška² mogli su se
zameniti za pola kocke maslaca
Vikao sam, ali sve sam slabije čuo svoj glas
Sa dvadeset godina izgubio sam veru

¹ Stanislav Kostka Potocki (1550–1568), poljski jezuita, kanonizovan 1726. godine. Njegov kult nastao je spontano. Pripisuju mu se razna čuda, između ostalog pobeda nad Turcima u slavnoj Hoćimskoj bici. Veći deo njegovih relikvija čuva se u Rimu u Crkvi svetog Andreja, a manji u Crkvi u Sulehovu. Od 1674. jedan je od patrona Poljske, takođe omladine, studenata i monaha. – *Prim. prev.*

² Tadeuš Košćuško (1746–1817), poljski i američki general, nacionalni junak, vođa narodnog ustanka 1794. godine protiv Rusije i Pruske, borac za prava seljaka, borio se u američkom ratu za nezavisnost kao pukovnik na strani Vašingtona, živio u emigraciji, umro u Švajcarskoj. – *Prim. prev.*

ali uspeo sam to da prikrijem
Moj život je
punjena ptica koja uči da leti

PISMO

Piše da je sve dobro
dani su sve duži
u kućama sazreva mir
samo nas snovi kao besne lisice
ujedaju za listove

U ENCIKLOPEDIJI JE OPET
PONESTALO MESTA
ZA OSIPA MANDELJŠTAMA

U enciklopediji je opet ponestalo
mesta za Osipa Mandeljštama
beskućnik uvek teško nalazi stan
gotovo je nemoguće dobiti boravak u Moskvi
Kavkaz ga priziva hući
niska šuma Azije ti dani još nisu došli
neko drugi na crnomorskim plažama sakuplja
kamenčiće
još uvek traje neujednačena istraga iako uniforma
ima nov kroj i neprestano se drugačiji jajoglavi
krojač kupa u dubokim naklonima
Zatvaraš knjigu prasak hica i bela
papirnata prašina golica u nosu veče je
pada latinski sneg danas niko više neće doći
vreme je za spavanje ali kada pokuca na tvoja
tanka vrata
otvori mu

ODA MNOŠTVU

U TUĐOJ LEPOTI

Samo u tuđoj lepoti
postoji uteha, u tuđoj
muzici i u tuđim pesmama.
Samo u drugima je spas,
makar samoća prijala kao
opijum. Nisu pakao drugi
ako ih ugledamo ujutro, kad
imaju čisto čelo koje su umili snovi.
Zato dugo mislim kakvu
da upotrebim reč, on ili ti. Svako on
jeste izdaja nekog ti, ali
zato u tuđoj pesmi verno
čeka hladan razgovor.

VRANE, GAKUŠE

Vrane, gakuše okupljaju se
Uveče na strnjištu.
Crno društvo pomera se
Lagano prema šumi. Sa zapada
Plove ljubičasti oblaci.
Vrane, gakuše čiste
Glade svoje indijansko perje.

ODA MNOŠTVU

Ne razumem sve i čak se
radujem što svet kao nemiran
okean prerasta moju sposobnost
poimanja smisla vode, kiše,
kupanja u Pekarskom jezeru, u blizini
nemačko-češke granice, septembra
1980; pojedinost bez većeg
značenja, duboko germansko jezero.
Neka anoksemičan Ego mirno
diše, plivač preseca liniju
meridijana, veče je, sove se bude
iz dnevnog sna, u daljini
leno zuje automobili. Ko je jednom
dotakao filozofiju, izgubljen je,
neće ga spasti pesma, uvek će ostati
neobračunljiv ostatak,
žaljenje. Ko je jednom upoznao ljudi
trk poezije, neće više upoznati
kameni mir domaće proze,
gde je svako poglavlje gnezdo
jedne generacije. Ko je jednom živeo,
neće zaboraviti promenljivu prijatnost
godišnjih doba, čak i čičak će
sanjati koprive, ne mnogo ružnije pauke
ružnije od lastavica. Ko se jednom sreo
s ironijom, prsnuće u smeh za vreme
prorokovog predavanja, ko se jednom
molio ne samo suvim usnama,

upamtiće prisustvo čudnog odjeka
koji dopire sa nekog zida. Ko je jednom
ćutao, neće hteti da govori
uz desert, koga je paralisao šok
ljubavi, vratiće se knjigama
promenjenog lica.
Stojiš, pojedinačna dušo, naspram
prekomernosti. Dva oka, dve ruke,
deset domišljatih prstiju i
samo jedan Ego, četvrt pomorandže,
najmlađa sestra. Zadovoljstvo
slušanja ne kvari zadovoljstvo
vida, međutim opojnost slobode narušava
mir ostalih prijatnih čula.
Mir, veliko ništa, puno slatkog
soka kruške u septembru.
Kratki trenuci sreće nestaju
pod lavinom kiseonika, zimi usamljen
gavran udara kljunom u beli
led jezera, drugom prilikom
par detlića uplašen
sekirom, traži pod mojim
prozorom dovoljno bolesnu topolu.
Odsutna žena piše duga
pisma i čežnja bubri kao
opijum; u egipatskom muzeju na mrkom
papirusu isitnjena ta ista
čežnja starija za nekoliko hiljada
godina, nesalomljiva i neslomljena.
Ljubavna pisma na kraju uvek završavaju
u muzeju, znatiželjni su